

Atentatul deșucut de la Olănești contra mareșalului Antonescu. O variantă de lucru

Dr. Sorin Oane
oanesorin@yahoo.com

În perioada Celui De-Al Doilea Război Mondial era bine cunoscut faptul că paza lui Antonescu era aproape simbolică, doar câțiva ofițeri și jandarmi care îl însoțeau în toate deplasările sale. Niciodată nu s-a pus problema întăririi acestei paze, niciodată în mintea șefului gărzii acesteia nu a existat ideea de a face față vreunui pericol de atac. Și totuși, o tentativă de atentat la viața mareșalului a existat.

La începutul lunii august 1944, mareșalul Antonescu urma să vină la Olănești-Vâlcea pentru tratament. În noaptea de 27-28 iulie 1944, o echipă formată din patru legionari a fost parașutată de sovietici lângă Olănești, cu scopul asasinării conducătorului român. Acest fapt denotă două lucruri: primul este acela că sovieticii, în condițiile în care se pregăteau de ofensiva pe aliniamentul Iași-Chișinău, se temeau de Antonescu, care, după căderea lui Mussolini ajunsese al doilea om al Axei și, în al doilea rând, acest lucru este o mărturie indirectă a faptului că sovieticii considerau că principala forță ce se putea opune eficient mareșalului, din interior, în acel moment, erau legionarii.

Parașutiștii legionari de la Olănești

În noaptea de 27 spre 28 iulie 1944, sovieticii (de fapt N.K.V.D.-ul) au parașutat lângă Olănești patru legionari. Aceștia erau: *I.A.I. Miron*, liderul grupului de comando, îmbrăcat în uniformă de locotenent al armatei române, *Cristu Costache Gheracostea*, care purta uniformă de sublocotenent, *Tudor Djonat*, îmbrăcat în uniformă de căpitan și *Andrei Vlăsceanu* și el echipat ca sublocotenent. După lansare, membrii grupului au reușit să-și ascundă toate materialele cu care fuseseră dotați și anume arme, explozivi, mai multe rânduri de acte false și bani (aproximativ 3.000.000 lei).¹

Gheracostea se predă de bunăvoie jandarmilor vâlceni

Cristu Gheracostea, macedonean din Botoșani, s-a predat, de bună voie, în 28 iulie 1944, la Postul de Jandarmi Comanca, la câțiva kilometri de Olănești. Gheracostea fusese comandant legionar, organizator al trupelor alcătuite din macedoneni, adică un personaj important al Mișcării legionare. Jandarmii au anunțat imediat evenimentul la București. Gheracostea s-a dovedit cooperant în timpul anchetei, recunoscând scopul pentru care fuseseră parașutați: de a-și face legături și de a lua apoi contact cu Moscova, prin aparatele de radio-recepție, urmând să se indice un loc de aterizare pentru șeful organizației care-i instruiseră în U.R.S.S. și care urma la rândul lui să fie parașutat lângă Olănești la finele lunii iulie, data când trebuia să se declanșeze acțiunea. Deci, mai curând era vorba despre pregătirea terenului pentru un posibil atentat contra mareșalului Antonescu. Gheracostea a declarat că este purtătorul unui mesaj foarte important din partea ofițerilor români prizonieri,

¹ Cristian Troncotă, *Atentate deșucate*, în *Dosarele istoriei*, nr. 5/2000, p. 51-53. Cristian Troncotă crede că acest eveniment s-ar fi petrecut în luna iunie 1944. Este o confuzie, el a avut loc în iulie 1944, după cum se va vedea mai departe. De asemenea, în articol se vorbește de o echipă de șapte legionari parașutați acum (trei ofițeri, doi subofițeri și doi radio-telegrafiști). Declarațiile martorilor oculari, în special vâlceni, vorbesc însă doar de patru legionari !. Am ales varianta locală.

pentru care a solicitat să fie condus în fața șefului Marelui Stat Major. El nu a fost capturat de către jandarmi, ci s-a predat de bunăvoie, considerându-se purtătorul unor mesaje politice importante.

Intră în scenă comisarul Anton Milcom

La 28 iulie 1944, la Serghie landola, șeful Siguranței din județul Vâlcea, a sosit agentul de poliție Ion Erițoiu cu o notă telefonică de la Ștefan Theodorescu, care făcea parte din serviciul secret de pe lângă Președinția Consiliului de Miniștri. În această notă i se aducea la cunoștință lui landola că la 1 august 1944 mareșalul urma să vină la Olănești pentru tratament. Stațiunea se afla sub jurisdicția Legiunii de Jandarmi Vâlcea, condusă de maiorul Alexandru Orășanu, iar suspecții din teritoriul rural erau în evidența acestei Legiuni. Șeful Siguranței statului din județul Vâlcea avusese inițial jurisdicție doar peste teritoriul urban al județului, respectiv orașele Drăgășani, Govora Băi, Ocnele Mari și Călimănești. Totuși, în urma deciziei Ministerului de Interne cu nr. 62638 din 22 februarie 1944, autoritatea șefului Siguranței din județ căpătase și competența de a instrumenta, în materie de siguranță, întreg teritoriul județului. Lui landola i se cerea și sprijinul în colaborarea cu comisarul Anton Milcom într-o problemă care trebuia rezolvată urgent, cea a lui Gheracostea. Bucureștiul trimitea pe acest comisar să vadă ce era cu acest lider legionar ce se predase jandarmilor de la Olănești. Autoritățile se temeau de o capcană. Oricum, identitatea lui Gheracostea nu fusese verificată de nimeni. Într-adevăr, în aceeași seară, pe la orele 22,30, comisarul Milcom, specialist pe problemele legionare, s-a prezentat la landola și i-a cerut să i se pună la dispoziție fișierul de cazier. Milcom nu știa prea clar ce caută. El s-a oprit la dosarul unui anume Nicolae Bârsan. Ulterior, se va dovedi că a fost o alegere neinspirată. Nu Bârsan era cel ce se predase jandarmilor din Olănești. Milcom a plecat imediat spre stațiune.

Stațiunea este invadată de „autorități”

Pe data de 29 iulie 1944, încă de la 6 dimineața, în Olănești și-au făcut apariția generalul Piki Vasiliu, comandantul Inspectoratului General al Jandarmeriei, generalul Nicolae Diaconescu, subsecretar de stat la Ministerul de Interne și director general al Poliției ca și Eugen Cristescu, directorul Serviciului Secret de Informații, precum și o mulțime de ofițeri de jandarmi, de diferite grade, cu circa 100 jandarmi. Ei urma să plece în căutarea celorlalți parașutiști legionari.² Landola a fost chemat și el la Olănești.

„D-le șef, acesta este Djonat !”

Unul dintre legionarii parașutați, Tudor Djonat, s-a deplasat și el la Băile Olănești pentru a lua legătura cu un curier legionar, soția unui preot din Râmnicu Vâlcea. Până a-și întâlni legătura, Djonat a intrat într-un restaurant din stațiune, unde a consumat o cantitate mai mare de băutură. În stare de ebrietate, Djonat a plecat apoi spre locul întâlnirii. Din nefericire pentru el, a fost însă recunoscut de comisarul Milcom, aflat pe terasa unui restaurant din centrul stațiunii.

Milcom stătea la masă cu Serghie landola, șeful Siguranței vâlcene și cu Ștefan Theodorescu, polițistul care urma să răspundă de securitatea mareșalului Antonescu la Băile Olănești. La celelalte mese se aflau Piki Vasiliu, Eugen Cristescu, cât și avocatul Radu Livezeanu, membru marcant al P.N.Ț. Vâlcea. Milcom vorbea tocmai despre...Tudor Djonat, având informații despre el de la Gheracostea,

² Serghie landola, *Memoriile șefului Siguranței din Vâlcea*, Curierul de Vâlcea, 9-10 octombrie 1993, p. 3.

legionarul care se predase. Iandola îi povestea că îl cunoștea pe fratele acestuia, pe Ion Djonat, refugiat basarabean din Soroca, stabilit la Râmnicu Vâlcea și a cărui soție era evreică.³ N-au trecut 30 de minute de când se așezaseră la masă, când Milcom a observat că din direcția vilei mareșaului, vila Scarlat, cobora un ofițer în uniformă de căpitan, mergând puțin legănat. Avea vestonul descheiat la gât, iar chipiul era ținut în mână. Comisarul s-a sculat în picioare ca fulgerat, l-a fixat cu privirea și a spus perplex: „D-le șef, acesta este Djonat !”. El s-a repezit la Djonat, l-a apucat pe la spate de ambele mâini, iar în același timp șeful de poliție Ștefan Theodorescu i-a ieșit în față, Djonat fiind astfel complet imobilizat. Djonat a fost recunoscut de comisarul Milcom cu destulă greutate, totuși, datorită unei operații estetice, care i-a modificat fizionomia obrazilor și a bărbiei. Milcom îl știa însă foarte bine din perioada rebeliunii legionare din 1941, Djonat fiind și unul dintre participanții la asasinatele de la Jilava, din seara zilei de 27 noiembrie. Comisarul îl filase și după aceea. Dar, după reprimarea rebeliunii legionare, Djonat fusese trimis pe frontul rusesc. De fapt, Antonescu îi trimisese în prima linie a frontului, pe toți legionarii prinși după rebeliune, pentru a-i extermina. Piki Vasiliu i-a pus o întrebare, dar Djonat a răspuns obraznic: „Domnule general, cu dumneavoastră nu stau de vorbă ! Vin într-o misune specială și nu iau contact decât cu dl. general Șteflea !” Acesta era șeful Marelui Stat Major al Armatei. La acest răspuns a intervenit colonelul de jandarmi Ionescu, care l-a înjurat pe Djonat. Acesta a replicat tăios: „D-le colonel, nu mă înjura, sunt ofițer român ca și dumneata !”⁴

Cine era Tudor Djonat ?

Tudor Djonat, originar din Chișinău, Basarabia, era cunoscut ca unul dintre importanții comandanți legionari, membru în faimoasa echipă a spărgătorilor de fronturi de sub conducerea legionarului Ovidiu Găină, fost chestor în Poliția capitalei în regimul antonesciano-legionar, implicat în asasinatele de la Jilava, din 27 noiembrie 1940 - când au fost omorâți 65 demnitari și funcționari publici, în frunte cu generalul Gheorghe Argeșanu - fost prim ministru după asasinarea lui Armand Călinescu la 21 septembrie 1939 - și unul din conducătorii rebeliunii din ianuarie 1941, trimis pe front ca sublocotenent și dispărut în luptele de la Don.

Căzut prizonier, Djonat, împreună cu un camarad, I.Al. Miron, tot șef legionar, și-au propus să câștige încrederea sovieticilor, care tocmai aprobaseră constituirea Diviziei „Tudor Vladimirescu”. La sfârșitul anului 1943, cei doi au luat mai întâi legătura cu alți legionari din lagărele de prizonieri, pe care i-au asigurat că vor lucra în realitate numai în folosul mișcării legionare, apoi au adresat un memoriu autorităților sovietice, prin care au cerut să fie parașutați în România, unde cu ajutorul altor legionari, trebuiau să organizeze o acțiune de răsturnare a guvernului Antonescu, concomitent cu ofensiva sovietică împotriva țării. După primirea memoriului, autoritățile sovietice reacționează favorabil și, ceea ce pare greu de crezut, dar nu imposibil, grupul de legionari este primit chiar de către Molotov, ministrul de externe sovietic, iar I.Al. Miron chiar de către Stalin. Misiunea grupurilor de legionari ce urmau să fie parașutate, era aceea de a lua legătura cu susținătorii lor, de a răsturna guvernul Antonescu și de a pune capăt alianței cu Germania. Planul acesta pare, deci, o „alternativă” sovietică la tratativele eșuate purtate de U.R.S.S. cu guvernul României la Stockholm.⁵

Asupra lui Djonat au fost găsite mai multe obiecte: un revolver, bani și acte false, atât pe numele Octavian Dragomir, căpitan de artilerie cât și pe numele Dănilă Tudor, sublocotenent de rezervă, Regimentul 63 Infanterie. Tudor Djonat s-a arătat

³ *Ibidem*, Curierul de Vâlcea, nr. 943 din 12 octombrie 1993, p.3.

⁴ *Idem*, *op.cit.*, Curierul de Vâlcea, 12 octombrie 1993, p. 3.

⁵ Petre Barțașu, *Studii de istorie*, Ed.Conphys, Râmnicu Vâlcea, 2002, pp.102-103.

cooperant în timpul anchetei, informațiile furnizate de el ducând la identificarea și apoi la arestarea celorlalți doi membri ai echipei de legionari.

Asasinarea conducătorului comandoului legionar

Sub comanda lui Eugen Cristescu, sute de agenți și jandarmi au răscolit zona. Ceilalți doi membri ai grupului au fost și ei prinși. Povestea este, însă, un pic mai complicată. Intervine acum varianta folclorică locală despre acest eveniment. Conform acesteia, Andrei Vlăsceanu, îmbrăcat cu un pardesiu bej, lung, sub care ținea automatul, s-ar fi dus și el la Băile Olănești, unde încerca să găsească locul ideal al asasinării mareșalului Antonescu. O băieșiță, zisă Licăroaia, văzându-l și întrezărind automatul acestuia de sub pardesiu, l-ar fi întrebat: „*Aoleo, maică și dumneata ești dintre ăia care s-au predat ?*” Surprins, acesta a întrebat: „*Păi cine s-a predat ?*” Ieri la Postul de jandarmi s-au predat doi !”. „*Aha!... Eu sunt venit la băi, aștept și eu la rând aici*”. A plecat cu teama în suflet, s-a întâlnit cu Miron în pădure, i-a relatat situația și l-a întrebat dacă n-ar fi cazul să se predea și ei. Furios acesta l-a înjurat și i-a amintit că are de îndeplinit misunea pentru care fusese angajat de Moscova. Vlăsceanu s-a arătat de acord, dar, cu prima ocazie favorabilă, l-a împucat pe „locotenent”, pe când acesta se aplecase să bea apă dintr-un izvor. I. Al Miron era șeful comandoului și era supranumit „Locotenentul”. Vlăsceanu s-a predat apoi jandarmilor de la Cheia, la câțiva kilometri de Băile Olănești. Conform mărturiilor lui Serghie landola, și soția lui Miron era din Râmnicu Vâlcea.⁶ În pădure s-au găsit aparate de radio-emisie, ceasuri englezești, amorse, fitile Bickford, explozibil, revolvere și muniții. Djonat a declarat că toți aveau cifru pentru a transmite la Moscova mersul misiunii. În noaptea de 29 spre 30 august urma lansarea altor parașutiști, conduși de un colonel. Pe baza rezultatelor cercetării, Eugen Cristescu și Piki Vasiliu au formulat ipoteza că echipa celor patru legionari fusese lansată cu scopul... asasinării mareșalului Ion Antonescu.

Cine să preia prizonierii ? Polițiștii ? Militarii ? Sau jandarmii ?

Încadrat de Ștefan Thodorescu, Anton Milcom și Serghie landola, Djonat este dus la postul de jandarmi din Băile Olănești, unde prizonierul a fost interogat, procesul verbal fiind scris de șeful de post, plutonierul major Gheorghe Popa. Djonat a fost foarte calm, dar destul de tăcut.

S-a creat însă o dispută între polițiști și jandarmi pe tema „cine să preia prizonierii ?”. Djonat a refuzat să meargă cu jandarmii, spunând că va merge cu polițiștii pe care-i cunoștea. Pe Djonat îl cereau însă și militarii, căci la postul de jandarmi din Olănești s-a deplasat și locotenent-colonelul Almășanu - șeful Biroului de Control Militar - însoțit de o echipă de ofițeri. Ei au ajuns în stațiune cu două automobile, în jurul orei două noaptea. Au câștigat jandarmii. Intervenise generalul Piki Vasiliu care a decis lucrurile în favoarea acestora. Ceva mai târziu, la post a venit un grup de ofițeri de jandarmi, în frunte cu colonelul Ionescu, care, în mod delicat, le-a dat de înțeles lui landola, Theodorescu și Milcom că misiunea acestora se încheiase. landola se întoarse la Râmnicu Vâlcea. Dacă nu ar fi fost generalul Piki Vasiliu, Djonat ar fi fost predat Poliției Râmnicu Vâlcea. S-a pierdut astfel șansa de a fi aflat multe lucruri interesante, în special, cine l-a trimis din URSS și în ce scop. Apoi ar fi fost predat Siguranței. Dar, arhivele vâlcene nu au păstrat niciun document despre acest incident.

⁶ Serghie landola, *op. cit.*, Curierul de Vâlcea din 13 octombrie 1993, p. 3; vezi și Mircea Monu, *Alte mărturii despre tentativa de ucidere a mareșalului Antonescu la Olănești*, în Curierul de Vâlcea, 27 octombrie 1993, p. 3.

Mormântul lui Miron devine Monumentul soldatului sovietic

Miron a fost înmormântat în data de 31 iulie 1944, la ora 17,30, în cimitirul din satul Olănești de către șeful de post Gheorghe Popa, ajutat de paznicul de vânătoare Gheorghe Diaconu.⁷ În 1993, Aurel Diaconu din Olănești a mărturisit redactorilor de la „Curierul de Vâlcea” ceea ce cunoștea din această poveste de la bunicul său, Gheorghe Diaconu.

În anii comunismului, Constantin Pârvolescu - vechi ilegalist și membru de seamă al P.C.R., originar din Băile Olănești - aflând de existența acestui mormânt, a ordonat ridicarea peste mormânt a unui mic obelisc, așa cum se obișnuia la sovietici, cu steaua roșie în vârf. Astăzi, în sat, el este cunoscut sub numele de... „Monumentul soldatului sovietic”.⁸

Mareșalul Antonescu a sosit la Olănești în ziua de 1 august 1944, dar pe 3 august a plecat în Germania, unde s-a întâlnit cu Hitler. A revenit la Olănești pe 5 august, continuându-și tratamentul până la 19 august 1944, când a plecat la București, datorită declanșării ofensivei sovietice pe frontul Iași-Chișinău. Antonescu vroia să fie cât mai aproape de linia frontului. La 23 august 1944 avea să fie arestat din ordinul regelui. Regimul său a fost înlăturat.

A aflat Antonescu de tentativa de asasinat ?

Există două opinii pe această temă. Una este că directorul Siguranței, Eugen Cristescu, i-ar fi luat pe Djonat și Gheracostea și i-ar fi dus la Antonescu, care tocmai venise în stațiune la tratament. Mai departe, lucrurile rămân învăluite în mister. Probabil că mareșalul însuși nu a dorit să dea amploare acestui caz. În varianta folclorică, se spune că Vlăsceanu s-ar fi întâlnit cu Antonescu, la vila Scarlat, unde locuia mareșalul când stătea la Olănești. Acesta l-ar fi ascultat și apoi i-ar fi spus: „*Dacă or să mă omoare aștia (adică rușii, n.n.), asta-i soarta mea !*”

Cealaltă versiune este că mareșalului nu i s-a adus la cunoștință acest eveniment. Dovezile pledează pentru această versiune. Gheorghe Magherescu, aghiotant al mareșalului, în lucrarea „*Adevărul despre Mareșalul Antonescu*”, deși pomenește copios șederea acestuia la Olănești, nu amintește deloc incidentul cu „atentatul” dejucat.

Cert este doar faptul că șeful Siguranței vâlcene, Serghie Iandola, prin adresa 540 / 7 august 1944, primește o informație importantă de la garnizoana militară locală și anume că în noaptea de 6 spre 7 august 1944, în jurul Olăneștiului au fost lansați alți 17 parașutiști.⁹ Ceea ce înseamnă că un atentat la adresa lui Antonescu ar fi putut fi posibil, grupul lui Miron fiind, mai curând, unul de culegere de informații utile unui asemenea demers.

Soarta lui Djonat și a lui Gheracostea după 23 august 1944

După 23 august 1944, doi dintre legionarii implicateți, Tudor Djonat și Cristu Gheracostea au fost eliberați de armata sovietică și luați ca oameni de încredere ai N.K.V.D-ului. Despre Djonat, agenții S.S.I. au semnalat ulterior că, la începutul lui septembrie 1944, a fost văzut purtând uniformă de căpitan de geniu, apărând în postura de delegat al N.K.V.D. pentru organizarea, din punct de vedere comunist, a regiunii Oltenia.

⁷ Mulțumesc pe această cale prietenului meu, prof. drd. Ion N. Popescu pentru informațiile oferite pe problema „Monumentului soldatului sovietic”. Poza șefului de post, Gheorghe Popa, a fost procurată de la descendenții acestuia de către domnul profesor Popescu.

⁸ Mircea Monu, *op.cit.*, p. 3.

⁹ Serghie Iandola, *op. cit.*, Curierul de Vâlcea, 14 octombrie 1993, p. 3.

La rândul lui, Gheracostea, în ținută de locotenent, a fost văzut aproape zilnic la sediul Marelui Stat Major din București. Avea două domiciliu, unul în strada Vasile Lascăr și altul la Comandamentul Corpului de Grăniceri, cultivând relații cu Lidia Pop, infirmieră de spital, dar una dintre principalele agente de legătură ale lui Horia Sima. Supravegherea efectuată de S.S.I. asupra lui Djonat și Gheracostea, legionari metamorfozați în agenți ai N.K.V.D., sub acoperirea de ofițeri ai armatei române, a încetat brusc imediat după 6 martie 1945, odată cu instalarea guvernului procomunist condus de Petru Groza.¹⁰ Probabil că și ei s-au alăturat lui Nicolae Petrașcu, șeful legionar care, pe 6 decembrie 1945, a semnat celebrul Pact legionaro-comunist. Astfel s-a instaurat, pentru un timp, o politică de „neutralitate” a unei părți a fostei Mișcări Legionare, față de comuniști. Legionarii care semnaseră pactul cu comuniștii țineau legătura cu Siguranța, prezentau garanții pentru legionarii care erau cercetați de aceasta și furnizau chiar liste cu oamenii pentru care garantau. Cercetările următoare vor elucida, probabil, și această poveste.

Summary

The failed attempt from Olanesti against to marshal Antonescu.
A variant of the work

Article talks about the attempt against to marshal Antonescu, which should have been conducted by a team of four legionnaires settled by Moscow in Olanesti, at the end of July 1944. One of the legionnaires parachuted there, Cristu Gheracostea, gave oneself up to authorities from Baile Olanesti. Other, Tudor Djonat, was seized by authorities, accidentally, in the same locality. A third one, I. Al Miron, chief of the comando group, was assassinated by his mate, Andrei Vlasceanu, who wanted to give oneself up, as well. The assassination was buried in Olanesti. Later this grave became ... The Soviet Soldier Monument. Antonescu should have been the one who did not want to give proportion of the case. Subsequently, in the area were parachuted other groups sent by Moscow with the same mission of removing the marshal. About those three survivors, it knows that they just had a very good situation after the soviets arrival in Romania, in august 1944.

¹⁰ Cristian Troncotă, *op. cit.* p 52 .